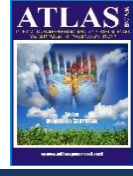

ATLAS INTERNATIONAL REFEREED JOURNAL ON SOCIAL SCIENCES

ISSN:2619-936X

Article Arrival Date:17.07.2018

Published Date:22.09.2018

2018 / September

Vol 4, Issue:12

Pp:995-1009

Disciplines: Areas of Social Studies Sciences (Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences)

SEKÜLERLEŞME VE TURİSTLERE YÖNELİK TUTUMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

A RESEARCH ON THE RELATIONSHIP BETWEEN SECULARIZATION AND
ATTITUDES TOWARDS TOURISTS

Öğr. Gör. Eyüp AKTÜRK

Düzce Üniversitesi, Akçakoca Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği eyupakturk@duzce.edu.tr,
Düzce/TÜRKİYE

Prof. Dr. Said KINGİR

Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Turizm Turizm İşletmeciliği,
saidkingir@hotmail.com, Sakarya/TÜRKİYE

ÖZET

Sekülerleşmenin artmasıyla insanların turizme ve turistlere yönelik bakış açılarının da değişmesi (olumlu veya olumsuz) kaçınılmazdır. Bu çalışmada Antalya, Trabzon ve Nevşehir illerinde yaşayan vatandaşların seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik tutumları arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Bununla birlikte bu illerdeki vatandaşların hem seküler dünya görüşünde hem de turistlere yönelik tutumlarında sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin farklılık oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Bu amaçla ilişkisel modelde nicel bir araştırma tasarlanmıştır. Araştırmada veri toplamak için anket tekniği kullanılmıştır. Elde edilen verilere analizinde tanımlayıcı ve keşfe yönelik istatistiksel analizler kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre yerel toplumun seküler dünya görüşü arttıkça, turistlere yönelik olumsuz (ilgisizlik, kızgınlık) ve suçlayıcı bakış açısı da artmaktadır. Bununla birlikte araştırmada katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerine göre seküler dünya görüşlerinin ve turistlere yönelik tutumların da farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sekülerleşme, Turistlere Yönelik Tutumlar.

ABSTRACT

With the increase of secularization, it is inevitable for people to change their perspectives on tourism and tourists (positive or negative). In this study, the relations between secular world view of citizens who live in Antalya, Trabzon and Nevşehir and their attitudes towards tourists are discussed. However, it has been examined whether the socio-economic and demographic characteristics of these citizens are different in both the secular world view and the attitudes towards tourists. For this purpose, a quantitative research is designed in the relational model. Survey technique was used as data collecting tool in the study. Descriptive and exploratory statistical analyzes were used in the analysis of the obtained data. According to the findings, as the secular world view of the local community increases, negative (irrelevance, irritation) and accusative point of view for tourists are increasing. However, according to the socio-economic and demographic characteristics of the participants, it was determined that the attitudes towards secular world views and tourists differed.

Keywords: Secularization, Attitudes Towards Tourists.

1. GİRİŞ

Sekülerleşme genel olarak din konusu ile ilişkili olarak tartışılan bir konudur. Din sosyolojisi ve toplumsal psikolojinin popüler konuları arasında yer alan sekülerleşme aynı zamanda bir dünya görüşü olarak ele alınmaktadır. Seküler dünya görüşü farklı anlam ve içeriklerde ele

alınmıştır. Gerek batılı araştırmacıların gerekse de Türkiye’de bu konu üzerinde çalışan araştırmacıların çalışmalarında sekülerleşme, dini değerlerde meydana gelen değişimler (dünyevileşme, dinden uzaklaşma, inanç karşıtı bir tutum benimseme, dinin bireyselleşmesi vb.) açılarından ele alınmıştır.

Turizm, ülkelere döviz girdisi sağlamak, görünmeyen ihracat etkisiyle dış ödemeler dengesine katkı sunmak, istihdamı arttırmak ve çarpan etkisiyle diğer sektörleri harekete geçirmek gibi ekonomik etkilerinin yanısıra geniş sosyo-kültürel etkileri ile toplumların dini inanç ve tutumlarını da etkileyen bir endüstridir. Turizmin sosyal ve kültürel yapıya etkilerini inceleyen çalışmalarda sıklıkla ön plana çıkarılan negatif etkilerden biri de turizmin geliştiği bölgelerde dini, ahlaki ve kültürel değişimlerin hatta yozlaşmaların ortaya çıkmasıdır. Din ve sekülerleşme yönlü tartışmalar düşünüldüğünde turizm endüstrisinin bu ilişkilerde pozitif veya negatif etkileriyle düzenleyici bir etkisinin olduğu (turizmin sosyo-kültürel etkileri) söylenebilir.

Bir yörede yaşayan yerel toplumun dini inanç ve değerler ile ilgili tutumu onların turizme bakış açısını ve dolayısıyla turistlere yönelik tutumlarında etkili olmaktadır. Örneğin bir yörenin insanı gelen turisti dini inançlarının bir sonucu olarak “Allah misafiri” olarak görebileceği gibi turisti yalnızca yürüyün “ekonomik değer” olarak da görebilir. Ancak ikinci bakış açısı dini değerlerden uzaklaşmanın kesin bir sonucu olarak ifade edilemez. Dini inanç ve değerlerden uzaklaşma, yöre insanının turistlerin yaşam biçimi ve davranışlarında etkilenmenin bir sonucu olarak ortaya çıkabilir. Zaman içerisinde turistlerden negatif etkilenme yöre insanın turizme ve turiste bakış açısında da değişimlere yol açabilmektedir. Bu çalışmada, Antalya, Trabzon ve Nevşehir illerinde yaşayan yerel toplumun seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla turizm ve sekülerleşme ilişkisi ile turistlere yönelik tutumlar üzerinde durulmuş ve bu ilişkiler temelinde nicel bir araştırma yürütülmüştür.

2. TURİZM VE SEKÜLERLEŞME

Sekülerleşme (secularization), sosyal bilimler, felsefe, ilahiyat ve hukuk gibi çok çeşitli alanlarda birbirinden farklı anlamlarda kullanılan tartışmalı bir kavramdır. Seküler kavramı, bu dünyada meydana gelen çağdaş olayları, yani şimdiki zamanda olan olayları ifade ederken, sekülerlik bir durumu, sekülerleşme ise bir süreci nitelemektedir. Türkçe’de seküler’in karşılığı olarak dünyevî, sekülerleşme’nin karşılığı olarak da dünyevileşme kavramları kullanılmakta ise de kavramların belli sosyal ve kültürel çevrelerde ortaya çıktıkları düşünüldüğünde bunların karşılık olarak kullanıldıkları kavramların anlam bütünlüğünü tam olarak ifade edemedikleri açıktır (Kirman (2018:281-283).

Sekülerleşme; kimilerine göre ‘insanlığın başına gelebilecek en büyük felaket’ olarak anlaşılırken, ‘batı insanını ortaçağın karanlıklarından çıkarıp aydınlığa kavuşturan bir olgu’ olarak ele alanlara da rastlanmaktadır. Köklerini uzun bir tarihi geçmişte bulabileceğimiz sekülerleşme ve din ilişkisi en bariz göstergesini “Aydınlanma Dönemi” denilen ve Avrupa’yı derinden sarsan bir süreç olarak göstermesi yanında Batı dışındaki diğer toplumların kültürlerini de derinden etkilemiştir (Bayer, 2010:151).

Din ve sekülerleşme, özellikle de İslam ve sekülerleşme konusundaki literatüre göz atıldığında iki eğilim öne çıkmaktadır. İlki, seküler dünya görüşünün ve onun çoğulcu değerlerinin karşıtı olarak görülen sekülerist yani dini dışlayan eğilim; ikincisi sekülerliği dinsizlik, din karşıtlığı ve ateizm ile özdeşleştirme eğilimidir (Kirman ve Özbolat, 2017:19-20). Ancak bununla birlikte sekülerleşme ile ilgili birçok perspektifin olduğu bilinmektedir. Yaygın anlamda sekülerleşme, seküler inanç ve uygulamalara sahip bireylerin sayısındaki artışı, hayatın birçok alanında dinin etkinliğinin azalmasını, din ve devlet işlerinin ayrılmasını ve dinî kurumların ve geleneğin seküler düzenlemesini ifade etmektedir (Kirman (2018:281).

Din ve sekülerleşme ilişkisi ile ilgili olarak Bayer, (2010:149), dünya genelinde göçler, sosyo-kültürel, ekonomik değişimler ve teknolojik ilerlemeler ve yeni dinî hareketlerin ortaya çıkışı sekülerleşmenin etkisiyle tüm toplum yapısında doğaüstüne ilgide azalmaya yol açmıştır. Böylece din, bireylerin bilincinde saklı kalır duruma geldiğini belirtmiştir. Kirman (2018) da son yıllarda özellikle din sosyolojisi alanında yoğun bir sekülerleşme tartışmasının yaşandığını ve sekülerleşmenin dinin önemini azaldığı veya tamamen kaybolduğu bir süreci nitelendiğini ifade etmiştir.

Sekülerleşmeyi, batı ve doğu eksninde geniş açıdan ele alan Duran (1995) sekülerleşmenin sonuçları ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmelerde sekülerleşmenin sonuçlarını şu şekilde sıralamıştır:

- ✓ Kültürel ve ekonomik çöküntü
- ✓ Eko-sistemin tahribi
- ✓ Gelir ve servet dağılımının bozulması
- ✓ Bunalımların önlenememesi
- ✓ Doğunun sekülerleştirilmesi

Sekülerleşme ile ilgili tartışmalar ve din özelinde yapılan değerlendirmeler, sekülerleşmenin farklı ve geniş ölçekli sonuçlarının bulunduğunu göstermektedir. Casanova (2014) sekülerleşmenin üç farklı anlamı arasında ayırım yapmak gerektiğini vurgulamıştır. Yazara göre modern toplumlarda dini inanç ve ibadetlerin azalması olarak sekülerleşme, dinin bireyselleşmesi olarak sekülerleşme, ve devlet, ekonomi, bilim gibi seküler alanların ayrışması olarak sekülerleşme olmak üzere üç farklı alanda sekülerleşme bulunmaktadır. Sekülerleşme olgusu Avrupa ve Amerikan toplumlarında oldukça hissedilen bir olgu olmasına rağmen her iki toplum için de farklı anlam ve bağlamlarda yaşanmaktadır. Sekülerleşme eğilimlerinin Türkiye’de de artan düzeyde bir eğilime sahip olduğu görüşü dile getirilmekte ve dodyologlar ve ilahiyatçılar tarafından yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Öyle ki kimi zaman siyasi tartışmalara da konu olmaktadır.

Türkiye’de son çeyrek asırdır kendini daha da güçlü bir ekilde hissettiren seküler yaşam biçimi, toplumsal birçok alanda kendini göstermeye devam etmektedir. Başta, sosyal - ahlaki ilişkilerimizde meydana gelen değişimler olmak üzere, dini hayatın zayıflaması, dünyevi rahat ve mutluluğu öncelikle, eğitim kurumlarımızın yapısı ve işlevi ile boş zaman değerlendirme biçimindeki değişimler olmak üzere birçok alanda sekülerleşmenin etkilerini yaşamaktadır. Türkiye hızla seküler bir yaşam tarzına doğru evrilmekte ve bu tarz kendini birçok alanda gerek fikri düzeyde gerekse de eylem düzeyinde göstermektedir. Sekülerleşme yalnızca dini hayatın değil aynı zamanda yaşamın birçok alanında kendisini göstermektedir. Örneğin sekülerleşmenin yaşandığı alanlardan biri de eğitim öğretimdir. Eğitimin sekülerleştiğinin göstergelerinden biri eğitim ve öğretimin insan ve toplum hayatındaki anlam ve işlevinin dönüşümüyle ilgilidir. Geleneksel eğitim ve öğretim kurumları öncelikli olarak, kendini bilen, ilim ve irfan sahibi bir insan ve nesil yetiştirmek ve toplum hayatına yararlı kişiler yetiştirmek olarak işlev görmekte idi. Yunus Emre’nin “İlim Kendin Bilmektir” şiirinde belirttiği ve dile getirdiği düşünceler günümüzde önemli bir anlam kaybına uğramış ve eğitim ve bilim daha çok, mesleki kariyer, yükselme, sınıf atlama, zenginleşme vs. anlam ve işlevi görmeye başlamıştır. Bu da eğitim hayatımızın ve kurumlarımızın da sekülerleştiğini açıkça göstermektedir (Batur, 2015:563).

Sekülerleşmenin geniş felsefi anlamı ve toplumsal hayata etkilerini dile getiren çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Kişilerin inanç, ibadet, dünya görüşü yaşam biçiminin dönüşmesi, kurumlara, ilişkilere ve araçlara yükledikleri anlamların değişmesi şeklinde ifade edilebilen

sekülerleşmenin insan ilişkilerine etkilerinin de olacağı tartışmasıdır. İnsan ilişkilerinin en yoğun yaşandığı sektörlerin başında ise turizm sektörü gelmektedir. Turizm sektörünün gelişmesi, bir bölgedeki yerli insanın yaşam biçimini ve sosyo-kültürel ilişkileri ciddi şekilde dönüştürdüğü söylenebilir. Bu anlamda turizm sektörü sekülerleşmeyi attırıcı bir faktör olarak değerlendirilebilir. Ancak turizmin sosyokültürel etkilerine yönelik çalışmalarda doğrudan sekülerleşme ile ilgili görüşlere çokça rastlanılmamaktadır.

Turizm olayının temelini insan ve insan toplulukları oluşturmaktadır. Bu bakımdan turizm; bir toplumun dünya görüşünü, anlayışını ve diğer ülke insanlarına bakış açısını etkileyen sosyal bir olay niteliği taşımaktadır. İnsanların, turizm faaliyetlerine katılarak başka ülkelere seyahat etmeleriyle hem seyahat ettikleri ülke insanlarından etkilenmeleri hem de varış noktasındaki yerel halkı etkilemeleri söz konusudur (Demirbulat, 2012:55). Turizm ve sekülerleşme ilişkileri bağlamında turizmin sosyal yapıya etkilerinin açıklanmasında yarar bulunmaktadır. Tablo 1’de turizmin sosyal ve kültürel yapıya etkileri belirtilmiştir.

Tablo 1: Turizmin Sosyo-Kültürel Etkileri

Sosyal Yapıya Etkiler	Kültürel Yapıya Etkiler
Farklı toplumlararası bilgi alışverişi ve turistlerle yore insanı arasında dostluklar kurulması (Bireysel etki)	Dini inanç ve davranış değişimi
Aile yaşantısında değişimler, kadınların iş hayatına katılımını arttırması (aile yapısına etki)	Ahlaki değer ve davranış değişimi
Nüfus hareketliliğinin ve yöreye göçün artması, yerel toplumun hoşgörüsünün artması (toplumsal etki)	Yabancı yaşam biçimlerinin benimsenmesi
Turistlerin yaşam biçiminden etkilenme, örf, adet ve geleneksel yaşam şeklinde değişimlerin yaşanması (hayat standartlarına etki)	Yerel halkın dilinde yabancı sözcüklerin sayısının artması
Sosyal sınıf eşitsizliği ve hayat pahalılığının artması (sosyal sınıf etkisi)	Yerel sanatın işlev ve anlamının değişimi
Yöre insanının eğitim seviyesini arttırması, eğitilmiş işgücüne ihtiyacı arttırması (eğitime etkisi)	Turizmin yerel kültürün bir parçası haline gelmesi

Kaynak: Demirbulat (2012) s.63-66’dan uyarlanmıştır.

Tablo 1’de belirtildiği üzere turizmin toplumun sosyo-kültürel yapısına etkileri geniş bir ölçekte ortaya çıkmaktadır. Bu etkilerin bir kısmı olumlu iken bir kısmı da olumsuz olarak değerlendirilebilmektedir. Özellikle dini inanç ve davranışlar üzerindeki etkileri ve ahlaki değer ve davranışları değiştirmesi turizm ve dini değerler ilişkilerinin irdelenmesini gündeme getirmektedir. Turizmin dini değerler üzerindeki negatif etkileri sekülerleşmeyi arttırır mı? Yada turizm dini değerleri pozitif yönde de etkileyebilir ve sekülerizme negatif etki oluşturabilir mi? Bu yöndeki sorular turizm, din ve sekülerleşme bağlamında tartışılabilir.

Turizmin dini inanç ve değerler üzerindeki etkileri pek çok çalışmanın konusu olmuştur. Birçok gözlemci turizmin dinsel inançları zayıflattırıp, dinsel davranışları azalttığı görüşündedir. Turizmin geliştiği yörelerde, yöre halkının davranışlarında, inanç ve değerlerinde giderek azalmalar olduğu belirlenmiştir. Turizm, farklı inanç ve görüşteki toplumlara bir araya getirmekte ve yerel halkın turistleri taklit etmesiyle geleneksel kültürde değişimlere sebep olmaktadır. Özellikle genç yaşta bireylerde dini inanış ve değerlerde bir takım bozulmalar gözlemlenmiştir. Bu durum turistler içinde geçerli olabilmektedir. Çünkü normalde bireylerin yerine getirdikleri dinsel inanışlarının gereği olan davranışları(kiliseye gitme, pazar ayinlerine katılma, camiye gitme gibi) aksattıkları ya da yapmadıkları görülmektedir. Buna en büyük etken tatil psikolojisinin vermiş olduğu rahatlık duygusudur. Ayrıca daha önce değinildiği gibi, normal hayatlarında dini olarak yasak olan şeyleri(kumar, uyuşturucu, alkol, fuhuş gibi) yapmamalarına rağmen tatil esnasında yapabildikleri görülmektedir (Ersoy, 2017:64-65).

Bir çok ülkede turistlerin gelmesiyle, değer ve inanç yapısının değiştiği, giyim ve yaşam biçiminde geleneksel kalıpların terk edildiği dilde yabancı sözcüklerin arttığı gözlemlenmiştir. Turizmin aynı zamanda dinsel inançları zayıflattığı ve dinsel davranışları azalttığı belirlenmiştir. Bazı gözlemcilerde turistlerin yerli toplumun dinsel inanışlarını büyük ölçüde değiştirdiği hususunda kuşkuludurlar. Dinsel inançlardaki değişiklikler, toplumsal yaşamda gittikçe artan maddiselleşmenin bir parçasıdır ve bu gelişme, endüstri ülkelerinde gelişmeden pek değişik değildir (Civelek, 2010: 343). Gürbüz (2002) turizmin sosyolojik etkilerini değerlendirdiği araştırmasında özellikle küçük yerleşim birimlerinde bu etkilerin daha çok aile içi iletişim bozukluğu, gelenek-göreneklerin değişikliği, dini sorunlar, dini duyguların zedelenmesi ve kültürel değişimler olduğu sonuçlarına ulaşmıştır. Chilembwe (2014) de konu ile ilgili olarak turizmin kültürel değerlerde erozyona yol açan ve belirli geleneklerin kaybolması ile sonuçlanan etkilerine değinmiştir. Yazara göre insanların işe, paraya ve insan ilişkilerine yönelik anlayışlarının turizmin gelişmesi ile değişim gösterdiğini ve kimi zaman insanları birarada tutan inanç, din ve estetik bağları yıktığını vurgulamıştır.

Turizmin sosyal ve kültürel yapıya etkileri ile ilgili görüşler, bu etkilerin özellikle inanç, değer ve dini duygular konularında ortaya çıktığını göstermektedir. Bu yöndeki etkiler, insanların dini değerlerinin değişimi ve dönüşümünü ortaya çıkarmaktadır. Dini inanç ve anlayıştaki değişimler sekülerleşme ile birlikte düşünüldüğünde turizmin geliştiği yörelerde seküler dünya görüşünün daha fazla ön plana çıkması şeklinde değerlendirilebilir. Sekülerleşmenin artmasıyla insanların turizme ve turistlere yönelik bakış açılarının da değişmesi (olumlu veya olumsuz) kaçınılmaz olmasından bu çalışmada sekülerleşmenin, turistlere yönelik bakış açısını nasıl etkilediği araştırılmıştır.

2.2.Turistlere Yönelik Tutumlar

Turizm hareketlerinin belirleyicisi olan turist, turizme yön veren, sürekli yerleşme amacı olmadan, dinlenme, eğlenme, inanç ve boş zamanlarını geçirme gibi faaliyetlerini ticari kaygı taşımadan geçiren, sportif, idari, bilimsel, diplomatik ve benzeri nedenlerle seyahat eden ve toplantılara katılım sağlayan seyahat süresinde ekonomik katkı sağlayan ve temel amaç olarak psikolojik tatmini arayan ve en az bir gece konaklama sağlamış olan gününbirlikçi kişi olarak tanımlanmaktadır (Yağcı, 2003:12).

Turizm olayına yön veren turistler ile yerel halk arasında iletişim söz konusudur. Çünkü ev sahibi toplumdaki yerel halk, turistlerle aynı ortamı paylaşmaktadır. Bu bağlamda, turistler ile yerel halk arasındaki ilişkilerin olumlu yönlerden geliştirilmesi, yerel halkın turistlere karşı tepkisini azaltabileceği gibi turistlerin de yöre hakkındaki önyargılarını ortadan kaldırmalarına da yardımcı olmaktadır (Demirbulat, 2012:55-56). Kuşadası halkının turizme bakış açısının incelendiği bir çalışmada turizm geliştikçe, turistlere karşı başlangıçta hoşgörülü davranan halkın, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel açıdan uzun dönemde sağlayacağı fayda konusunda giderek daha kuşkucu olduğu savının Kuşadası gibi ekonomik olarak turizme bağımlı bölgelerde geçerli olup olmadığı sınıamışlardır. Çalışma sonucunda turizm getirilerinin Kuşadası halkının büyük bir bölümü tarafından bölüşülmediği, halkın çoğunluğunun düşük gelir grubuna dahil olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buna rağmen halkın turizme olumlu yaklaştığı, ekonomik beklentilerini turizm sayesinde karşılayabileceklerini düşündükleri ortaya çıkmıştır (Demirbulat, 2012:56).

Boğan ve Sarıışık (2016:328-329) yerel toplumun turistlere yönelik tutumunu etkileyen çok sayıda faktörün bulunduğunu belirtmişlerdir. Yazarların görüşlerine göre turistlere yönelik tutumların şekillenmesinde;

- ✓ Bölgede yaşama süresi
- ✓ İkamet edilen yerin turizm bölgesine olan uzaklığı

- ✓ Ekonomik olarak turizme olan bağlılık
- ✓ Destinasyonun yaşam eğrisindeki konumu
- ✓ Kişinin destinasyonun yerlisi olup olmama durumu ve
- ✓ Demografik değişkenlerin etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Bir yörede turizm faaliyetlerinin gelişmesiyle birlikte yerel toplumun turistlere yönelik tutumunun 4 aşamada ele alınabileceği belirtilmiştir. Bu aşamalar mutluluk, ilgisizlik, kızgınlık ve düşmanlıktır (Avcıkurt, 2015).

Turizmin etkileri ile yerel halkın turizme yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik olarak ilk olarak Doxey bir model önermiştir. Doxey (1975) geliştirdiği irridex (kızgınlık) modeli ile turizmin geliştiği bölgelerde bazı evrelerden geçtiğini belirtmiş ve bu evreleri modelde 'hoşnutluk' 'ilgisizlik' 'kızgınlık' ve 'düşmanlık' evreleri olarak gruplandırmıştır. Model daha sonraki yıllarda yapılan araştırma sonuçları ile geliştirilmiş, yerel halk tutumlarının turizm gelişim sürecinin ilk dönemlerinde olumlu iken ilerleyen evrelerde olumsuzla döndüğü vurgulanmıştır. Model ile yerel halk tutumlarının turizm gelişim evreleri çerçevesinde tek yönlü (olumludan olumsuzla) değiştiği vurgulanmakta, yerel halk tutumlarının her evrede homojen bir nitelik taşıdığı belirtilmektedir. Bunun yanında turizm gelişim evreleri boyunca yerel halkın sosyoekonomik ve sosyo-kültürel yapısı ve özellikleri çerçevesinde turizm gelişimine yönelik tutumların heterojen (çok boyutlu) bir yapı sergilediği de vurgulanmıştır (Duran ve Özkul, 2012:503).

Boğan ve Sarıışık (2016:329)'ın çalışmasında belirtilen "destinasyonun yaşam eğrisindeki konumu" faktörü bağlamında destinasyonun gelişimine bağlı olarak turistlere karşı tutumların değiştiği dile getirilmiştir. Yazarlara göre bu alanda yapılan araştırmalar farklı sonuçlar ortaya koymuştur. Farklı destinasyonlar üzerinde yapılan araştırmalar, yerel halkın başlangıçta turizmden beklentilerinin yüksek ancak destinasyon geliştikçe turizme olan desteklerinde bir azalmanın söz konusu olduğu; destinasyonun ilk gelişim ve mutluluk aşamasında turizmi güçlü bir şekilde destekledikleri ancak destinasyonun olgunluk aşamasında yerel halkın turizmi daha az desteklediğini ortaya koymuştur.

Akova (2006:1) Cumalıkızık kültür destinasyonundaki yerel toplumun turizmin etkilerine ilişkin tutumların belirlenmesine yönelik yaptığı araştırmada, bölgeye gelmesi istenen turist tipi ve milliyeti, turizme yatırım fikri, aileden birinin turistik tesislerde çalışmasına onay ve turizm planlarına katılım düşüncesi ile ilgili yöre halkının fikirlerine başvurmuştur. Yazarın araştırmasına göre algılamalarla ilgili olarak yerel halkın özellikleriyle turizmin etki faktörleri arasında 2001 yılında yirmidokuz, 2003 yılında kırkiki anlamlı farklılık belirlenmiştir.

Bu çalışmada mevcut literatüre katkı olarak üç ilde yaşayan vatandaşların turistlere yönelik tutumlarında hem seküler dünya görüşlerinin hem de sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin farklılık oluşturup oluşturmadığı incelenmiştir. Bu amaçla ilişkisel modelde nicel bir araştırma tasarlanmıştır.

3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

3.1. Araştırma Amacı ve Yöntemi

Çalışmanın temel amacı üç ilde yaşayan yerel toplumun seküler dünya görüşü temel alınarak bölge halklarının turistlere yönelik tutumlarının ölçülmesidir. Çalışmanın ana problemi, seküler dünya görüşünün insanların turistlere yönelik tutumlara nasıl yansıdığıdır. Çalışmada nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem kapsamında nedensel-ilişkisel araştırma tasarımı tercih edilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin tanımlayıcı ve keşfedici istatistiksel analizlerle analiz edilmiştir. Veri

analiz sürecinde, frekans analizleri ile katılımcıların profili ve anket ifadelerine verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapmaları, keşifsel faktör analizi ile seküler dünya görüşü, ve turistlere yönelik tutumların alt boyutları tespit edilmiştir. Korelasyon ve regresyon analizleri ile seküler dünya görüşünün alt boyutları ve turistlere yönelik tutumların alt boyutları arasındaki ilişkiler tespit edilmiş ve araştırma hipotezi değerlendirilmiştir. Son olarak T testi ve Anova testleri aracılığıyla katılımcıların demografik özellikleri ve belirli özelliklerinin araştırılan olguları değerlendirme konusunda herhangi bir farklılaşmaya yol açıp açmadığı test edilmiştir.

3.2.Araştırmanın Modeli

Araştırma’da tekil tarama modelleri [anlık, zamansal (izleme, kesit alma)] ve ilişkisel tarama modelleri (korelasyon, karşılaştırma) kullanılmıştır. Tekil tarama modeli; değişkenlerin tek tek, tür veya miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılmaktadır. Çalışmada vatandaşların demografik bilgileri tekil tarama modelini oluşturmaktadır. İlişkisel tarama modelleri (korelasyon, karşılaştırma); iki veya daha çok değişken arasında birlikte veya değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeye çalışır. Çalışmada seküler dünya görüşüne göre turistlere bakış açısı arasında farklılıkların/ilişkilerin incelenmesi ilişkisel tarama modelini oluşturmaktadır.

3.3.Evren ve Örneklem

Seküler dünya görüşünün yerel halkın turistlere yönelik tutumlarına etkisinin ölçülmesinin hedeflendiği araştırma; Antalya, Trabzon ve Nevşehir illerindeki, 18 yaş ve üzerindeki vatandaşları, 2.411.460 kişiyi kapsamaktadır. Nevşehir, Trabzon ve Antalya özelinde yapılacak araştırma için örneklem illerin 18 yaş nüfusları dikkate alınmış ve illerin nüfus sayılarıyla doğru orantılı olarak dağıtılmıştır. Bu rakam dikkate alınarak % 95 olasılık, ± 3 hata payı ve aşağıdaki formül ile hesaplanan örneklem büyüklüğü çerçevesinde minimum 1067 vatandaş ile görüşülmesi gerekmektedir.

Araştırmada Antalya, Nevşehir ve Trabzon illeri tabaka olarak kabul edilerek tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada hata payını azalmaya yönelik minimum 1200 kişi ile görüşülmesi hedeflenmiş ve toplamda 1204 kişi ile görüşülmüştür. Bu örneklem büyüklüğüyle 2015 yılı 18 yaş ve üzeri toplam nüfus üzerinden %95 olasılık ve $\pm 2,83$ hata payıyla analiz yapılabilmesi mümkün olmaktadır. Teorik olarak hesaplanan örneklem büyüklüğü ve gerçekleşen görüşme sayıları illere göre dağılımı tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Örneklemin İllere Göre Dağılımı

İLLER	18 yaş üzeri birey sayısı	Hedeflenen örneklem		Gerçekleşen örneklem	
		Sayı	%	Sayı	%
Antalya	1636742	814	67,9	817	67,9
Nevşehir	206903	103	8,6	99	8,2
Trabzon	567815	283	23,5	288	23,9
Toplam	2411460	1200	100,0	1204	100,0

Araştırma kapsamında Antalya’da 817, Trabzon’da 288 ve Nevşehir’de 99 vatandaş ile görüşülmüştür.

3.4. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada yarı yapılandırılmış ve üç bölümden oluşan anket formu kullanılmıştır. Literatür taraması sonucunda araştırmada kullanılacak anket formunu oluşturan maddelerin belirlenmesinde seküler dünya görüşü ölçeği için Coştu, (2009)’un çalışmasında kullanılan ölçekler kullanılmıştır. Öte yandan turistlere yönelik tutumlar için Avcıkurt (2015)’un “Turizm Sosyolojisi” kitabının yerel halkın turistlere yönelik tutum sınıflaması kullanılmıştır. Vatandaşlar ile yüz yüze görüşme ile anket yapma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada veriler basılı formlar üzerinden kağıt kalem ile kayıt altına alınmıştır.

3.5. Verilerin Toplama Süreci

Verilerin toplanması, Trabzon’da 4, Nevşehir’de 1, Antalya’da 10 kişi olmak üzere toplam onbeş kişilik ekip tarafından Ocak-Şubat 2018 tarihlerinde yüzyüze görüşmeler, hane ve işyeri ziyaretleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler; örneklem bölümünde illerdeki nüfus büyüklüğüne göre hesaplanan sayılar dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Hane ve işyeri ziyaretleriyle doldurulan formlar daha sonra sayısal kodlara dönüştürülerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

3.6. Veri Analizi

Araştırmaya katılan vatandaşların sosyo-demografik özellikleri, seküler dünya görüşü ve turistlere bakış açısını tespit edilmesine yönelik sorulara ait frekans ve yüzde dağılımları incelenmiştir. Her bir bölüm için örnekleme yeterliliği ölçüsü (measure of sampling adequacy), KMO and Bartlett’s testleri yapıldıktan sonra; Faktör analizi uygulamak suretiyle araştırma konusunu oluşturan bölümlerin alt boyutları incelenmiştir. Toplanan veriler üzerinde her bir değişkenin boyutlarını belirlemek ve ölçek maddelerinin faktörlerle ilişkisini ortaya çıkarmak amacıyla temel bileşenler yöntemi ve varimax dönüştürmesine göre faktör analizi yapılmıştır. Varimax dönüştürmesinin tercih edilmesinin sebebi değişkenleri oluşturan boyutların net olarak ayrışmasını sağlamaktır (Tarkan ve Tepeci, 2006). Kullanılan ölçeklerin ve alt boyutların güvenilirliği, Cronbach’s Alpha katsayısı kullanılarak test edilmiştir. Oluşan faktörler doğrultusunda, araştırma hipotezleri uygun analizlerle (t-testi, varyans analizi, korelasyon, vb. analizlerle) test edilmiştir. Varyans analizlerinde gruplar arası homojenliği test etmek amacıyla Levene Testi uygulanmış olup gruplar arası homojenlik var ise F testi, homojenlik yok ise Welch testi kullanılmıştır. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunun tespiti ise F testi kullanıldığı durumlarda Bonferroni, Welch testi kullanıldığı durumlarda ise Games Howell testi ile yapılmıştır.

4. ARAŞTIRMANIN BULGULARI

Araştırma bulgularının sunumunda ilk olarak katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilecektir. Tablo 3’te katılımcıların demografik özellikleri gösterilmiştir.

Tablo 3: Demografik Bulgular

Değişkenler	N	%	Değişkenler	N	%
Cinsiyet			Öğrenim Durumu		
Kadın	548	45,5	Okur-yazar değil	9	0,7
Erkek	656	54,5	İlköğretim	320	26,6
			Lise	585	48,6
			Üniversite/Yüksekokul	277	23,0
			Lisansüstü	13	1,1
Medenî Durum			Gelir Durumu (aylık)		
Evli	659	54,7	0-1500TL Arası	256	21,3
Bekar	481	40,0	1501-3000TL Arası	629	52,2
Eşi vefat etmiş	25	2,1	3001-4500TL Arası	242	20,1
Boşanmış	35	2,9	4500 TL ve üzeri	64	5,3
Cevap Yok	4	0,3	Cevap Yok	13	1,1
Yaş Aralığı			Yabancı Turistlerle Etkileşim Durumu		
18-24 yaş	294	24,4	Evet		
25-34 yaş	298	24,8	Hayır	400	33,2
35-44 yaş	292	24,3		804	66,8
45-54 yaş	192	15,9	Turizmde Çalışma Durumu		
55-64 yaş	105	8,7	Evet	302	25,1
65 yaş ve üzeri	19	1,6	Hayır	893	74,2
Cevap yok	4	0,3	Cevap Yok	9	0,7

Araştırma kapsamında görüşülen vatandaşların %54,5'i erkek, % 45,5'i kadındır. Araştırmaya katılan vatandaşların yaş dağılımı incelendiğinde katılımcıların % 49,2'sinin 18-34 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan vatandaşların medeni duruma ilişkin dağılım evli ve bekâr gruplar arasında dengeli bir dağılım görünümündedir. Eğitim durumunda en yüksek oran lise mezunlarına aittir. Araştırmaya dahil edilen vatandaşların aylık gelir durumu incelendiğinde; % 52,2'si 1501-3000 TL arası, ile en yüksek grubu temsil ettiği görülmektedir. Araştırmaya katılan vatandaşların % 25,1'i daha önce turizmle ilgili bir işte çalışmışlardır. Araştırmaya katılan vatandaşların % 33,2'si yabancı turistlerle etkileşim içinde bulunmuşlardır.

4.1. Faktör Analizi Bulguları

Seküler dünya görüşün ve turistlere yönelik tutumların alt boyutlarını keşfetmek için keşfedici faktör analizi uygulanmıştır. Çalışma grubundan elde edilen verilerin keşfedici faktör analizine uygun olup olmadığı Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi ile açıklanabilir (Çokluk, ve diğ., 2012; Büyüköztürk, 2010; Karagöz ve Kösterelioğlu, 2008). Kaiser-Meyer-Olkin değerinin yüksek olması, ölçekteki her bir değişkenin, diğer değişkenler tarafından mükemmel bir şekilde tahmin edilebileceği anlamına gelir.

4.1.1. Seküler Dünya Görüşüne Yönelik Faktör Analizi

Tablo 4: Seküler Dünya Görüşü Üzerine Faktör Analizi, Faktör Yükleri Tablosu

	FAKTÖRLER		Cronbach's Alpha
	1	2	
Faktör 1: Seküler Dünya Görüşü (Faktör Yüğü: 3,408)			0,852
BB8 Eski inançlarımdan veya dünya görüşümden gittikçe koştum.	,900		
BB7 Galiba zamanla ailemde görüp öğrendiğim inanç veya dünya görüşünden uzaklaştım.	,869		
BB9 Zamanla önceki inanç/dünya görüşümden ayrılıp kendime göre yenilerini geliştirdim.	,856		
BB6 Yaşamda en iyisi dini konulardan bu konulardan uzak durmaktır.	,629		
BB5 Tanrıyla ilgili konular bilinemez.	,614		
BB1 Aslında ben bütün dinlere karşıyım.	,541		
Faktör 2: İnanca Yönelik Negatif Tutum (Faktör Yüğü: 2,406)			0,786
BB2 Yüce bir varlığa inanırım fakat hiç bir dini kabul etmem.		,844	
BB3 İslam'ın temel değerlerine ve düşüncelerine inanmam.		,830	
BB4 Benim için dini konulardan ziyade dünyevi konular daha önemlidir.		,780	

Kaiser-Meyer-Olkin: 0,849, Bartlett's Küresellik testi: ki-kare istatistiği=4669,989 ; sd:36 ; p=0,000<0,05, ve faktörlerin varyans açıklama oranı %64,600'dir.

Tablo 4'te yer alan değerlere göre her iki boyuttaki maddeler toplanabilirlik özelliğine sahiptir ve araştırma konusuyla ilgili araştırılacak hipotez testlerinde, faktörleri oluşturan maddelere verilen cevapların ortalaması hesaplanarak analiz yapılabilir.

4.1.2. Turistlere Yönelik Tutumlara Yönelik Faktör Analizi

Tablo 5: Turistlere Yönelik Tutumlara Yönelik Faktör Yükleri Tablosu

	FAKTÖRLER				Cronbach's Alpha
	1	2	3	4	
Faktör 1: Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum (Faktör Yüğü: 3,552)					0,844
CC10 Turizm kültürel yapıyı bozmaktadır.	,773				
CC14 Turizmin gelişmesi, toplumda kötü alışkanlıkları yaygınlaştırmaktadır.	,745				
CC13 Yerel toplum turistlere özenmektedir.	,730				
CC11 Yerel kültürümüz kaybolmaktadır.	,695				
CC15 Bölgemiz turizmin gelişmesi nedeniyle kültürel ve gelenek gelenekler açısından ciddi bir yozlaşma yaşamaktadır.	,691				
CC8 Turistlerle tanışmak benim için çok önemli değildir	,570				
CC1 Bölgemizde turizmin gelişmesinden memnun değilim.	,552				

Faktör 2: Turistlere Yönelik Olumlu Tutum (Faktör Yüğü: 2,856)					0,819
CC3 Yabancı turistlerle karşılaşmak beni memnun eder.			,770		
CC7 Turistlerle samimi ilişkilere girmekten kaçınmam			,765		
CC2 Yabancı turistlerin gelmesini hoş karşılarım.			,740		
CC4 Yabancı turistlerle tanışmak benim için önemli bir deneyimdir.			,739		
Faktör 3: Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı (Faktör Yüğü: 1,783)					0,749
CC5 Turistler bölgemize ticari katkı yapmaktadırlar.			,760		
CC6 Turistler bölgemiz için önemli bir gelir kaynağıdır.			,681		
Faktör 4: Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı (Faktör Yüğü: 1,634)					0,676
CC12 Aile bağlarımız zayıflamaktadır				,811	
CC9 Bölgemizde meydana gelen suç oranlarının artmasında turistlerin önemli etkisi vardır.				,794	

Kaiser-Meyer-Olkin: 0,878, Bartlett's Küresellik testi: ki-kare istatistiğı=6973,119 ; sd:105 ; p=0,000<0,05 ve faktörlerin varyans açıklama oranı %65,50'dir.

Turistlere yönelik tutumlar ölçeğine uygulanan faktör analizi sonucu 4 alt boyut oluşmuştur. Tablo 5'te değerlere göre her bir boyutu oluşturan maddeler toplanabilirlik özelliğine sahiptir ve araştırma konusuyla ilgili araştırılacak hipotez testlerinde, faktörleri oluşturan maddelere verilen cevapların ortalaması hesaplanarak analiz yapılabilir.

4.2.Korelasyon Analizleri ve Hipotez Testleri

Turizm bölgesinde yaşayan vatandaşların seküler dünya görüşünün ve turistlere yönelik tutumları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlayan bu araştırmanın hipotezi aşağıdaki gibidir.

Hipotez : Turizm bölgesinde yaşayan vatandaşların seküler dünya görüşü arttıkça turistlere yönelik tutumlarında bir değişiklik olmaktadır. Hipotez test etmek için korelasyon analizlerinden yararlanılmış ve analiz sonuçlarına aşağıdaki tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6: Hipotez Testine İlişkin Korelasyon Analizi

FAKTÖRLER		Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı
Seküler Dünya Görüşü	r	,416**	,037	-,035	,210**
	p	,000	,200	,225	,000
	n	1192	1192	1189	1183
İnanca Yönelik Negatif Tutum	r	-,091**	,026	-,073*	,103**
	p	,002	,365	,012	,000
	n	1189	1189	1186	1180

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Tablo 6'daki korelasyon değerleri temelinde şu değerlendirmeler yapılabilir. Seküler dünya görüşü arttıkça, turistlere yönelik olumsuz tutum ve turistlere yönelik suçlayıcı bakış açısı da artmaktadır. İnanca yönelik negatif tutum arttıkça, turistlere yönelik negatif tutum ve turistlere yönelik ekonomik bakış açısı azalırken turistlere yönelik suçlayıcı bakış açısı artmaktadır.

4.3. Farklılık Analizleri

Demografik değişkenlere göre dini yönelim, seküler dünya görüşü, turistlere ve turizmin etkilerine yönelik ifadeler katılım durumu arasında farklılıkları araştırmak için bağımsız gruplar t-testleri ve tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Tablo 7 cinsiyete göre seküler dünya görüşü, turistlere yönelik ifadeler katılım durumu arasındaki farklılıkları araştırmak için bağımsız gruplar t-testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 7: Cinsiyete Göre Farklılıklar İçin Yapılan T-Testi Sonuçları

		Ort.	t	p	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	Kadın	1,8	,368	,713	
	Erkek	1,8			
İnanca Yönelik Negatif Tutum	Kadın	1,6	-,236	,814	
	Erkek	1,6			
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	Kadın	2,4	-2,852	,004	VAR
	Erkek	2,5			
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	Kadın	3,9	-2,137	,033	VAR
	Erkek	4,0			
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	Kadın	4,1	-,601	,548	
	Erkek	4,1			
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	Kadın	2,2	,248	,310	
	Erkek	2,1			

Tablo 7'deki değerler ve gruplar arası ortalamalara göre erkeklerin turistlere yönelik hem olumlu hem de olumsuz tutumu kadınlara göre daha fazladır.

Tablo 8: Yaş Gruplarına Göre Farklılıklar İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Wlech /F değeri	p Değeri	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	(W) 5,611	,000	VAR
İnanca Yönelik Negatif Tutum	(F) 1,075	,373	
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	(F) 3,296	,006	VAR
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	(W) 2,586	,028	VAR
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	(F) 1,319	,253	
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	(W) 1,113	,356	

Bağımsız Değişken: Yöneticilerin Yaş Aralığı (18-24 yaş, 25-34 yaş, 35-44 yaş, 45-54 yaş, 55-64 yaş, 65 yaş ve üzeri)

Tablo 8'deki değerlere göre yaş gruplarına göre seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik ifadelerle katılım durumu arasında farklılıkları araştırmak için tek yönlü varyans analizleri yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ve gruplararası aritmetik ortalamalara göre 18-24 yaş grubundakilerin seküler dünya görüşü, diğer bütün yaş gruplarından daha fazladır. 18-24 yaş grubundakilerin turistlere yönelik olumsuz tutumu, 55-64 yaş grubundakilerden daha fazladır. 55-64 yaş grubundakilerin turistlere yönelik olumlu tutumu, 35-44 yaş grubundakilerden daha fazladır. Tablo 9'da anketi yanıtlayan katılımcıların medeni durumuna göre seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik tutumlarının farklılaşma durumu yer almaktadır.

Tablo 9: Medeni Duruma Göre Farklılıklar İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Wlech /F değeri	p Değeri	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	(W) 11,959	,000	VAR
İnanca Yönelik Negatif Tutum	(W),281	,839	
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	(F) 5,596	,001	VAR
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	(W),969	,412	
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	(F) 1,894	,129	
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	(F) 6,931	,000	VAR

Bağımsız Değişken: Yöneticilerin Yaş Aralığı (Evli, Bekar, Eşi Vefat Etmiş, Boşanmış)

Tablo 9'deki değerler ve katılımcıların ifadelerle verdikleri yanıtların ortalamaları ışığında; Eşi vefat etmiş olanların seküler dünya görüşü, evli olanlardan ve boşanmış olanlardan daha fazladır. Ayrıca bekâr olanların seküler dünya görüşü, evli olanlardan daha fazladır. Eşi vefat etmiş ve bekâr olanların turistlere yönelik olumsuz tutumu, evli olanlardan daha fazladır. Eşi vefat etmiş olanların turistlere yönelik suçlayıcı bakış açısı, evli olanlardan, bekâr olanlardan ve boşanmış olanlardan daha fazladır. Tablo 10'da anketi yanıtlayan katılımcıların eğitim durumuna göre seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik tutumlarının farklılaşma durumu yer almaktadır.

Tablo 10: Eğitim Durumuna Göre Farklılıklar İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Wlech /F değeri	p Değeri	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	(W) ,574	,683	
İnanca Yönelik Negatif Tutum	(F) 1,689	,150	
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	(F) 3,807	,004	VAR
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	(F) 10,072	,000	VAR
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	(F) 3,608	,006	VAR
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	(W) 1,607	,193	

Bağımsız Değişken: Yöneticilerin Yaş Aralığı (Okur-yazar değil, İlköğretim, Lise, Üniversite/Yüksekokul, Lisansüstü)

Tablo 10'daki değerler ve katılımcıların ifadelerine verdikleri yanıtların ortalamaları ışığında; İlköğretim mezunu olanların turistlere yönelik olumsuz tutumu, lise mezunu olanlardan daha fazladır. Lise ve Üniversite/Yüksekokul mezunu olanların turistlere yönelik olumlu tutumu, ilköğretim mezunu olanlardan daha fazladır. Lise mezunu olanların turistlere yönelik ekonomik bakış açısı, İlköğretim mezunlarından daha fazladır. Tablo 11'de anketi yanıtlayan katılımcıların gelir durumuna göre seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik tutumlarının farklılaşma durumu yer almaktadır.

Tablo 11: Gelir Durumuna Göre Farklılıklar İçin Yapılan Varyans Analizi Sonuçları

Faktörler	Wlech /F değeri	p Değeri	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	(W) 9,858	,000	VAR
İnanca Yönelik Negatif Tutum	(W) 1,545	,203	
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	(W) 15,842	,000	VAR
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	(W) 4,279	,006	VAR
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	(W) 2,108	,097	
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	(F) 1,537	,414	

Bağımsız Değişken: Yöneticilerin Yaş Aralığı (0-1500TL Arası, 1501-3000TL Arası, 3001-4500TL Arası, 4500 TL ve üzeri)

Tablo 11'deki değerler ve katılımcıların ifadelerine verdikleri yanıtların ortalamaları ışığında; 0-1500 TL arası gelire sahip Seküler Dünya Görüşü, 1501'den daha yüksek gelire sahip olanlarınkinden daha fazladır. 0-1500 TL arası gelire sahip olanların turistlere yönelik olumsuz tutumu, 3001-4500 TL arası gelire sahip olanlarınkinden daha fazladır. 1501-3000 TL arası gelire sahip olanların turistlere yönelik olumsuz tutumu, 3001-4500 TL arası gelire sahip olanlarınkinden daha fazladır. 3001-4500TL Arası gelire sahip olanların turistlere yönelik olumlu tutumu, 3000 TL den daha az gelire sahip olanlarınkinden daha fazladır. Tablo 12'de yabancılarla etkileşim içinde bulunma durumuna göre seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik ifadelerine katılım durumu arasında farklılıkları araştırmak için bağımsız gruplar t-testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 12: Yabancılarla Etkileşim İçinde Bulunma Durumuna Göre Farklılıklar T-Testi

	Etk. Durumu	Ort.	t	t-test p	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	Evet	1,8	,919	,358	
	Hayır	1,8			
İnanca Yönelik Negatif Tutum	Evet	1,5	-1,080	,280	
	Hayır	1,6			
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	Evet	2,7	5,914	,000	VAR
	Hayır	2,4			
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	Evet	4,0	1,542	,141	
	Hayır	4,0			
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	Evet	4,1	1,053	,292	
	Hayır	4,1			
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	Evet	2,1	-,472	,637	
	Hayır	2,2			

Bağımsız Değişken: Yabancı turistlerle herhangi bir Etkileşim de Bulundunuz mu? (Evet/hayır)

Tablo 12'deki değerler ve katılımcıların ifadelerine verdikleri yanıtların ortalamaları ışığında; Yabancıyla etkileşim içinde bulunanların, turistlere yönelik olumsuz tutumu yabancıyla etkileşimde bulunmayanlardan daha fazladır. Tablo 13'te turizmle ilgili bir işte çalışma durumuna göre seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik ifadelerle katılım durumu arasında farklılıkları araştırmak için bağımsız gruplar t-testinin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13: Turizmle İlgili Bir İşte Çalışma Durumuna Göre Farklılıklar T-Testi

		Ort.	t	t-test p	Farklılık
Seküler Dünya Görüşü	Evet	1,7	-2,622	,009	VAR
	Hayır	1,8			
İnanca Yönelik Negatif Tutum	Evet	1,6	-,469	,639	
	Hayır	1,6			
Turistlere Yönelik Olumsuz Tutum	Evet	2,5	1,394	,163	
	Hayır	2,5			
Turistlere Yönelik Olumlu Tutum	Evet	4,0	1,322	,186	
	Hayır	4,0			
Turistlere Yönelik Ekonomik Bakış Açısı	Evet	4,1	,181	,857	
	Hayır	4,1			
Turistlere Yönelik Suçlayıcı Bakış Açısı	Evet	2,2	1,241	,215	
	Hayır	2,1			

Bağımsız Değişken: Turizmle ilgili bir işte çalıştınız mı? (Evet/hayır)

Tablo 13'teki değerler ve katılımcıların ifadelerine verdikleri yanıtların ortalamaları ışığında; Turizmle ilgili bir işte çalışmayanların, seküler dünya görüşü konusundaki tutumu turizmle ilgili bir işte çalışanlardan daha fazladır.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Türkiye'nin üç önemli turizm destinasyonu olan ve herbiri farklı turistik ürün kapasitesine sahip Antalya, Trabzon ve Nevşehir illerinde yaşayan vatandaşların seküler dünya görüşünün onların turistlere yönelik tutumlarına etkileri değerlendirilmiştir. Nicel araştırma yönteminin izlendiği çalışmada veri toplamak aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde tanımlayıcı ve keşfe yönelik istatistiksel analizler kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerinin araştırma bulgularında farklılık oluşturup oluşturmadığı ortaya konulmuştur. Araştırma bulgularına göre katılımcıların anketteki ifadelerle katılımı dikkate alınarak yapılan faktör analizi sonuçları, seküler dünya görüşünün 2, turistlere yönelik tutumlarının 4 boyutta anlamlı bir faktör modeli oluşturduğu görülmüştür.

Araştırma konusunun bağımlı ve bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkilere yönelik bulgular, katılımcıların seküler dünya görüşünün artmasıyla, turistlere yönelik olumsuz tutumların, turistlere yönelik suçlayıcı bakış açılarının ve turizmin çevreye olumsuz etkilerinin arttığını göstermektedir. Aynı şekilde inanca yönelik negatif tutumdaki artışın, turistlere karşı da negatif tutumla doğru orantılı arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, sekülerleşmenin ekonomik bakış açısı dışında turistlere bakış açısının negatif ilişki içinde olduğunu göstermektedir.

Farklılık analizlerinden elde edilen bulgulara dayanarak araştırmaya katılan erkeklerin turistlere yönelik daha olumsuz bir tutum içinde olduğu söylenebilir. Diğer taraftan erkeklerin seküler görüşe daha yakın ve turizm sektörü ile daha fazla etkileşim olmalarının göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yaş grupları için yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçlarına göre seküler dünya görüşü için 18-24 yaş grubundakilerin diğer bütün yaş gruplarından daha fazla olduğu görülmüştür. Bu durum gençlerin turizm ve turistlerle daha etkileşimli olmalarının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Bu sonuç Ersoy (2017)'nin turizmin gençler üzerindeki etkileri ile ilgili görüşleri ile örtüşmektedir. Bununla birlikte 18-24 yaş grubundakilerin turistlere yönelik olumsuz tutumu da yüksek seviyede çıkmıştır. Gençler bu iki konuda diğer yaş gruplarından farklılaşmaktadır. Genel olarak 55-64 yaş grubundakilerin

turistlere yönelik olumlu tutumu, yüksek çıkmıştır. Katılımcıların *medeni durumuna* göre yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçlarına göre Bu konuda ulaşılan sonuç boşanmış veya eşi vefat etmiş olan katılımcılarda seküler dünya görüşünün daha fazla hakim olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte eşi vefat etmiş katılımcıların turistlere yönelik suçlayıcı tutumu diğer kategorilerdeki katılımcılardan daha fazladır.

Katılımcıların *eğitim durumu* için yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçlarına göre, eğitim seviyesine göre sekülerleşme ile ilgili bir farklılık tespit edilmemiştir. Eğitim seviyesinin yükselmesiyle dini eğilimlerin genellikle azaldığını belirten McCleary (2010)'nin bu görüşü dikkate alındığında bu çalışmada belirtilen görüş desteklenmemiştir. Öte yandan eğitim seviyesinin düşmesiye turistlere yönelik olumsuz tutumların da arttığı söylenebilir. Ancak eğitim seviyesinin yükselmesi, turistlere yönelik ekonomik bakış açısını pozitif etkilediği söylenebilir. Katılımcıların *gelir durumu* için yapılan tek yönlü varyans analizinin sonuçlarına göre, gelir düzeyi arttıkça turistlere yönelik pozitif tutumlar da artmaktadır. Katılımcıların *yabancılarla etkileşimde bulunma durumu* için yapılan t testinin sonuçlarına göre, yabancılarla etkileşimde bulunanların turistlere yönelik tutumu daha negatiftir.

Katılımcıların *turizmle ilgili bir işte çalışma durumu* için yapılan t testinin sonuçlarına ve gruplararası aritmetik ortalamalara göre, turizmle ilgili bir işte çalışmayanların, seküler dünya görüşü ile ilgili ifadelerle katılımı daha yüksektir. Bu sonuç turizmin sekülerleşmeyi arttırmadığı yönünde yorumlanabilir. Çalışma sonuçlarının, seküler dünya görüşü ve turistlere yönelik tutumlar ile ilgili çalışmalara yeni farklı bir boyut kazandırması, turizmde çalışmak isteyen kişilere bakış açısı sunması ve bu alandaki literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Çalışmanın sonuçlarına dayanılarak turistlere yönelik tutumları değerlendirmek, turizmde çalışmak ve bir turizm destinasyonunda çalışmanın sekülerleşmeye yol açan etkenleri ortaya koymak bakımından özgün sonuçlar ortaya koyduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Akova, O. (2006), Yerel Halkın Turizmin Etkilerini Algılamalarına ve Tutumlarına Yönelik Bir Araştırma, Akademik İncelemeler Dergisi, 2(1), 1-34.

Avcıkurt, C. (2015), Turizm Sosyolojisi, Genel ve Yapısal Yaklaşım, 4. Baskı, İstanbul; Seçkin yayıncılık.

Batur, B. (2015), Sekülerleşme Türkiye’de, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(38), 563-572.

Bayer, A. (2010), 190 Sekülerleşme Din İlişkisi: Kuramsal Bir Yaklaşım, KSÜ. İlahiyat Fakültesi Dergisi 16, 149- 190.

Boğan, E. ve Sarıışık, M. (2016), Yerel Halkın Turizm Faaliyetine Yönelik Görüş Ve Algılamalarının Belirlenmesi Üzerine Alanya’da Bir Araştırma, Kastamonu Üniversitesi, İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 12, 325-342.

Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.

Casanova, J. (2014), Sekülerleşmeyi Yeniden Düşünmek: Evrensel Bir Karşılaştırma (Çev.: Selman Yılmaz) Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi 3(2), 220-236.

Chilembwe, J.M. (2014), Examination Of Socio-Cultural Impacts Of Tourism In Chembe Village In Mangochi District-Malawi, International Journal of Business Quantitative Economics and Applied Management Research, 1(1), 61-92.

Civelek, A. (2010), Turizmin Sosyal Yapıya ve Sosyal Değişmeye Etkileri, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 13(1-2), 331-350.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve Lisrel Uygulamaları, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Çoştu, Y. (2009), Dine Normatif Ve Popüler Yaklaşım, Bir Dini Yönelim Ölçeği Denemesi, Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 8(15), 119-139.
- Demirbulat, Ö. G. (2012), Turizmin Sosyal Ve Kültürel Etkilerinin Turist Rehberleri Tarafından Algılanması Üzerine Bir Araştırma: Trabzon İli Örneği, Ticaret Ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 1, 53-75.
- Duran, E. ve Özkul, E. (2012). Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Tutumları: Akçakoca Örneği Üzerinden Bir Yapısal Model, International Journal of Human Sciences, 9(2), 500-520.
- Ersoy, H. (2017), Turizmin Gelişiminin Yerel Halk Üzerine Sosyo-Kültürel Etkileri: Manavgat Örneği, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, İzmir.
- Gürbüz, S. (2002), Turizmin Sosyal Çevreye Etkisi Üzerine Bir Araştırma, Teknoloji, 5(1-2), 49-59.
- Karagöz, Y. ve Kösterelioğlu, İ. (2008). İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Faktör Analizi Metodu ile Geliştirilmesi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21, 81-98.
- Kirman, M. (2005), Din ve Sekülerleşme, Adana; Karahan Kitabevi.
- Kirman, M. A. (2005), .Din ve Sekülerleşme: Üniversite Gençliği Üzerinde Sosyolojik Bir Araştırma, Adana: Karahan Yayınları.
- Kirman, M. A. (2018), Küreselleşme Sürecinde Sekülerleşme Ve Dinin Geleceği, <http://www.ayk.gov.tr/wp-content/uploads/2015/01/k%c4%b0rman-m.-ali-k%c3%9creselle%c5%9eme-s%c3%9crec%c4%b0nde-sek%c3%9cclerle%c5%9eme-ve-d%c4%b0n%c4%b0n-gelece%c4%9e%c4%b0.pdf> (erişim:15.07.2018).
- Kirman, M. A. ve Özbolet, A. (2017), İslam, Kutsal ve Seküler, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 17 (2), 19-41.
- McCleary, R. M. (2007), The Economics of Religion and Secularization, The Review of Faith & International Affairs, 5(1), 43-47.
- Yağcı, Ö. (2003), Turizm Ekonomisi, Detay Yayıncılık, Ankara.